

فرش
اصلی ترین
صنایع دستی ایران

مکتب رضا حکمت نژاد

www.ketab.ir

حکمت‌نژاد، رضا، ۱۳۰۶ -

فرش اصلی‌ترین صنایع دستی ایران / رضا حکمت‌نژاد.
تهران: پندارتابان، ۱۳۹۸.

ISBN: 978-622-6410-61-8

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

۱. قالی و قالیبافی -- ایران -- تاریخ. ۲. صنایع دستی ایران

۷۴۶/۷۹۵۵

NK۲۸۰۹

۱۳۹۸

۵۷۵۸۸۶۳

کتابخانه ملی ایران

فرش اصلی‌ترین صنایع دستی ایران

دکتر رضا حکمت‌نژاد

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۳۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۰-۶۱-۸

کلیه حقوق محفوظ است.

خیابان انقلاب اسلامی - روبه روی دانشگاه تهران پلاک ۱۲۹۰

تلفن: ۶۶۴۰۴۵۳۲

pendartaban@gmail.com

گفتاری در مورد ویراست جدید

کتابی که اینک شما در دست دارید در حقیقت دعوتی است برای فکر کردن و توجه هرچه بیشتر به مسایل حاد از قبیل اشتباهاتی در مورد بافت و فروش فرش دست‌بافت ایران که افکار هنرمندان و علاقه‌مندان این هنر زیبا را سخت به خود مشغول کرده. این کتاب همچنین آزمایش مجددی است برای آشکار نمودن نسبت‌ها و روابط در یک از این مسایل. این چنین تصویری است که به سختی می‌توان آن را رنگ کرد و شاید هم به رحمت تغییر داد، زیرا اکثر اوقاتی که ما عمیقانه فکر می‌کنیم ایده‌های ما یکی پس از دیگری از نظره می‌گذرند، ولی ما می‌دانیم که هنر واقعی با تمام تنوع‌اش، همبستگی و وابستگی‌هایش تصویر کامل و واحدی است.

انجام دادن بخشی متأثر از و تأثیرگذار بر بخش دیگر می‌باشد. سخت است پرداختن و توجه کردن به موردی یا مسئله‌ای بدون این که سهواً مسائل دیگری به وجود آید. از این جهت موارد بی‌شماری در این کتاب تشریح می‌شوند و ما با عدم آگاهی به این وابستگی‌های متقابل اشتباهات غیرقابل جبرانی را مرتکب خواهیم شد.

فهرست مطالب

پیشگفتار

۱۵

فصل اول: تاریخچه

۱۷

۱. پیشرفت هنر فرش در دنیای قدیم تا امروز

۲۰

فصل دوم: مواد اولیه و رنگ

۳۱

۱. مواد اولیه فرش و برتری پشم نسبت به کرک

۳۱

۲. طرز رنگ کردن پشم با گیاه طبق دستورالعمل معین

۳۴

فصل سوم: اصول چهارگانه اصالت فرش (پشم، رنگ، بافت و نقش یا طرح)

۴۵

خلاصه

۵۳

منابع و مآخذ فارسی و لاتین

۵۵

پیشگفتار

کتاب حاضر و تجارب حاوی آن، اگر نگوییم که نتیجه ۲۳ سال کار عملی بافندگی و سرپرستی کارگاه‌هاست، بی‌اغراق حاصل سال‌ها بررسی مستمر در زمینه بافندگی فرش در ایران، خرید و فروش نامتعادل فرش در ایران و خارج از کشور، افسار گسیختگی این صنعت و بی‌توجهی به این هنر، و نشست و برخاست و زندگی با سراران انسان‌بی‌آلایش در سرزمینی است که همواره بدان عشق ورزیده‌ام. نگارنده با فروتنی می‌تواند بگوید که در تمام امور مربوط به هنر فرش تبصر کامل دارد (تصویر ۴-۵-۶ دورنما و برخی قطعات دیگر که تمام مراحل تهیه رنگ و بافت آنها را شخصاً به انجام رسانده‌ام گواه این مدعا است) اما به علت بی‌توجهی اولیای وقت امور به پیشنهادات و خواسته‌هایم در مورد بهبود وضعیت زندگی کارگران و پیشبرد موقعیت این صنعت و همکاری نکردن آنان، تصمیم به تفرج از خارج از کشور گرفتم و به رغم تقاضاهای مکرر و وعده امکانات مالی کافی برای سرپرستی کارخانجات فرش ماشینی در خارج از کشور، ترجیح دادم برای امرار معاش و فراهم کردن خرج تحصیل در کارخانجاتی چون چرم سازی و سیمان کار کنم ولی این فن و ظرافت این هنر اصیل ایرانی را در خارج از کشور اشاعه ندهم.

در این جا مجال و تمایل آن نیست که از شرایط ناگوار اقتصادی در بعد از جنگ جهانی دوم و وضعیت دلخراش این هنر و هنرمندان آن که اکثراً از پای درآمدند صحبت کنم، همچنین از مرگ پدرم به علت کمک به کارگران در آن برهه از زمان و سختی‌های طاقت‌فرسای دوران همکاری با پدر و تصدی کارگاه‌ها بعد از پدر؛ ولی تذکر سه مطلب را که انگیزه تحریر این کتاب بوده است ضروری می‌دانم. تشریح تفاوت پشم با کرک بر مبنای نظریات و تئوری‌های خود، طرز رنگ کردن پشم با گیاه بر طبق دستورالعمل معین، معنا و مفهوم اصالت فرش از لحاظ بافت و طرح در ایران و ذکر شمه‌ای از تاریخچه این صنعت اهداف تألیف این کتاب هستند. ارائه کتاب به صرف داشتن تألیف یا تبلیغ برای فروش بیشتر به هیچ وجه منظور نبوده است، بلکه مقصود اصلی کمک به بهبود کیفیت هنر و صنعت فرش بافی بوده است. اکنون نیز بر حسب تقاضای هنرمندان با ذوق و به ویژه دانشجویانی که اینک خوشبختانه زیر نظر اساتید فن به تحصیل این هنر در دانشگاه می‌پردازند، پس از ۴۰ سال مبادرت به تجدید چاپ آن می‌کنم. باشد که راهنمایی باشد برای

هموطنان و هنرمندان جوان و با ذوقی که علاقه مند به تحصیل در این رشته یا کسب آگاهی در زمینه معیارهای فرش اصیل و ارزشمند هستند و یا به طور سنتی در زمینه این هنر فعالند. در خاتمه لازم می دانم که از مشوقان علمی و عملی خود در به انجام رساندن این مهم قدردانی کنم، از مادر و پدرم که مرا از چهار سالگی با این هنر آشنا کردند، از مرحوم حسین دانشور که مرا با فنون رنگ کردن پشم با رنگ های گیاهی آشنا کرد و توانستم آنها را به صورت دستورالعمل در آورم، و برای آنان طلب آمرزش و درجات عالی می کنم. همچنین از دوستانی چون هنرمند با ذوق آقای داود صادق سا که از برخی از فرش ها عکس های فوق العاده زیبایی تهیه کردند، از ناشر محترم کتاب جناب آقای محمدعلی صحرانورد و آقای احمد نسیم که عکس تنها نمونه نفیس قطعه فرش شماره ۷ - ۸ موجود در دنیا را در اختیار اینجانب قرار دادند. این قطعه فرش در سال ۱۳۴۳ در کارگاه حکمت نژاد پایان یافت. و خاصه از آقای حاج عباس طوسی در لوس آنجلس که اسلایدهای نفیس ترین فرش های کهن را جهت مقایسه به مجموعه فرش حکمت نژاد افزودند و از آقای ج ه - میناسیان که تنها عکس باقیمانده این فرش فیروزه ای را در اختیار من گذاشتند و نیز از محقق و دانشمند فاضل آقای محمد حسن ابریشمی که بیشترین نام های رنگ های گیاهی اصیل به انضمام تاریخچه آنها را در اختیارم گذاشتند و همچنین از کمک بی شاعبه آقای فرشید لایم سپاسگذارم.

رضا حکمت نژاد